

POSTMODERN DEĞERLER, KİMLİK OLUŞUMU VE YAŞAM DOYUMU

Sevgi ÖZGÜNGÖR

Özet: Erikson'ın 'Psikososyal Gelişim Kuramı' öne sürüldüğü 1950'lerden beri sayısız çalışmaya konu olmuştur. Bu çalışmaların ortak bulgusu kuramın farklı gelişim aşamalarındaki bireyler ve farklı kültürler için geçerli olduğu yönündedir. Ancak son yıllarda Erikson'ın kuramı ve özellikle kimlik gelişimine ilişkin açıklamaları modern insanı temsil ettiği ve günümüzün post modern anlayışı çerçevesinde yetersiz kalabileceği gerekçesiyle eleştirilere maruz kalmıştır. Post modern değişim sürecinde Erikson'ın kuramı yeterliliğini yitiriyor ise post modern değerlere sahip bireylerin kimlik statüleri ile modern değerlere sahip bireylerin kimlik statüleri arasında farklılıklar olmalıdır. Bu çalışmanın temel amacı post modern değerler ile modern değerleri benimseyen bireylerin kimlik statü düzeyleri açısından farklılaşp farklılaşmadıklarının test edilmesi ve post modern değerler ve kimlik statülerinin yaşam doyumunu yordama gücünün belirlenmesiydi. Bu amaçla 232 üniversite öğrencisinin kimlik statüleri, post modern ve modern değerleri ve hayattan aldıkları doyum düzeyleri ölçülmüştür. Verilerin çözümlenmesinde korelasyon, ANOVA ve regresyon analizleri kullanılmıştır. Sonuçlar post modern değerlere sahip bireylerin kimlik statülerinin modern değerlere sahip bireylerin kimlik statülerinden farklılaşmadığı, ancak modern değerleri benimseyen bireylerin her iki değerlere de sahip bireylere kıyasla daha az başarılı kimlik ve daha çok kimlik kargaşası ve bağımlı kimlikstatülerinde olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda, kimlik statüsü ile hayattan alınan doyum anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Spesifik olarak, yaşam doyumunu postmodern değerler, kimlik arayışı ve kimlik karmaşası statüleri olumsuz yönde yordarken başarılı kimlik statüsü olumlu yönde yordamıştır. Sonuçlar Erikson'ın kimlik gelişimine ilişkin açıklamalarının hem modern hem post modern kültürel değerlere sahip bireylerin gelişimini açıklamada geçerli olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Anahtar Sözcükler: Postmodernizm, kimlik statüsü, yaşam doyum.

Abstract: Postmodernism, identity status and life satisfaction. Erikson's 'Psychosocial Development Theory' has continued to inspire numerous studies since the 1950's. Research provided a strong support for Erikson's theory as a crucial theory in explaining individual's development in different developmental stages and across cultures. However, in recent years Erikson's theory has been subject of some criticism on the ground that the theory is more appropriate in explaining modern man and inefficient in explaining the development taking place within today's everlasting changing context, which is described by most as postmodernism. The purpose of this study was to test whether the identity statuses of individuals who endorse post modern values and modern values differ and to determine the predictive value of postmodern values and identity status in explaining life satisfaction. For this purpose, 232 college students responded to the items measuring their identity statuses, post modern and modern values and life satisfaction. In the data analyses, the correlation, ANOVA and regression analyses were used. According to the results, there was no difference between individuals who endorse modern values or post modern values; however, individuals who endorse modern values reported more diffusion and foreclosure status and less identity achievement. Further, while endorsement of post modern values, moratorium and diffusion status predicted life satisfaction negatively, identity achievement predicted life satisfaction positively. The results were in line with previous research supporting Erikson's theory, proving the theory still as a useful and valid theory.

Key Words: Postmodernism, identity status, life satisfaction.

Bireyin psikolojik ve sosyal gelişimi konusunda öne sürülen yaklaşımlar arasında kimlik ve kişilik gelişimi konusundaki açıklamalarıyla Erikson'ın Psikososyal Gelişim Kuramı yaygın bir şekilde önemli ve geçerli bir kuram olarak tanımlanmaktadır. Erikson'a (1963) göre bilişsel, biyolojik ve genetik etkilerin oluşturduğu yaşam boyu süren bir süreç olan kişilik gelişimi geçmiş yaşantıların doğrultusunda hiyerarşik olarak ve belirli bir sırayı takip ederek sekiz farklı evreden oluşur. Her bir evrede birey yeni ve gelişimine uygun seviyede sos-

yal kaynaklarla etkileşime girerek psikolojik olarak daha güçlü bir seviyeye ulaşır.

Erikson'ın Epigenetik ilkesine göre yaşa bağlı gelişim süreci içinde her bir gelişim evresi fonksiyonel bir bütün olana kadar önceden belirlenen ilkeler çerçevesinde birbirine bağlı ve takip eden sırayla ortaya çıkar (Erikson, 1959). Bu yüzden her bir evre ego sentezi ve gelişimin bir parçası olarak önem taşır. Ancak, bu evreler içinde kimlik karmaşasının ve bu karmaşa sonucunda oluşturulan güçlü ve bütün bir kimlik duygusunun oluştuğu ergenlik döneminin gelişim sürecinin

merkezinde olduğu görülür. Çocuklukla yetişkinlik arasında bir köprü oluşturan bu evrede (Erikson, 1959) bireyin çocukluk yaşantıları sorgulanırken ergen aynı zamanda yetişkin yaşantısının temelini oluşturacak kararlar alarak bir gelecek belirlemeye çalışır. Ancak birey hem kendi benlik duygusuna hem toplumun beklentilerine uyumlu bir kimlik geliştirerek kendini bir meslek, ideoloji ya da anlayış ve yaşam tarzına adanmış ego gücünü kazanır ve diğerlerinin konumunda kendine ait “ben” tanımını yapabilir.

Erikson’a göre ego kimliği “geçmiş gelişim yılları boyunca oluşturulan içsel aynılık ve sürekliliğin .... bireyin başkaları için olan anlamının aynılık ve sürekliliğiyle eşleşmesi,” (Erikson, 1968, s. 605) olarak tanımlanır. Bu tür bir kimlik gelişimi ancak bireyin kendisine sunulan farklı seçenekler arasından seçimler yaparak uygun rolleri benimsemesiyle oluşur (Adams, Gulotta ve Montemayor, 1992). Ancak, bireyin gelişim sürecinde eğer kimlik gelişiminin merkezinde olan farklı inanç, amaç ve yaşam tarzları ulaşılabilirliğini yitirirse bireyin kimliğini tekrar tanımlaması ve yeniden yapılandırması gerekir.

Gerek çocuk ve ergenlerle yapılan (Crawford, Cohen, Johnson, Sneed ve Brook, 2004; Fowler ve Dell, 2004; Kowaz ve Marcia, 1991; Peterson, Smirles ve Wentworth, 1997; Rotenberg, Schaut ve O’Connor, 1993; Schwartz, Pantin, Prado, Sullivan ve Szapocznik, 2005; Sneed, 2002; Wang ve Viney, 1996; Wang ve Viney, 1997) ve gerekse yetişkinlerle yapılan (Adams, Berzonsky ve Keating, 2006; An ve Cooley, 2006; Drapeau, 2004; Fitch ve Adams, 1983; Goebel ve Boeck 1987; Lewis, 2006; Markstrom ve Kalmanir, 2001; Massie ve Szajnberg, 2002; Montgomery, 2005;) pek çok çalışma Erikson’ın Psikososyal Gelişim Kuramına güçlü ampirik destek sağlamıştır.

Bu çalışmaların arasında Marcia (1966, 1967, 1993, 2002) ve arkadaşlarının (1989) çalışmaları özellikle dikkate değer bir yere sahiptir. Ego kimliği oluşturma sürecini operasyonel olarak tanımlayarak ampirik değerlendirmelere olanak sağlayan ve kimlik gelişimi çalışmalarına ivme kazandıran Marcia kimlik gelişimini 4 farklı yapıya ayırmış ve bireyin sahip olduğu mesleki, dini ve ideolojik seçimlere ilişkin adanmışlık düzeyi ve karşıt olasılıklar arasındaki arayış düzeyine bağlı olarak tanımlanan bu 4 yapıyı ‘Ego Kimlik Statüsü’ olarak tanımlamıştır. Bu 4 kimlik statüsü (1) bireyin kriz yaşamadığı ve karşıt olasılıklar arasında henüz bir seçimin yapılmadığı kimlik kargaşası (diffusion), (2) kriz yaşamaksızın genellikle ebeveynler tarafından bireye sunulan halihazırdaki olasılıkların benimsendiği bağımlı kimlik (foreclosure), (3) farklı olasılıklar arasında psikolojik çatışmaların yaşandığı ancak adanmışlığın olmadığı kimlik arayışı (moratorium) ve (4) anlamlı seçenekler arasından titizlikle yapılan değerlendirme süreci sonucunda bireysel karar verilerek belli mesleki ve ideolojik seçimlerin yapıldığı başarı (identity achievement) statüleridir.

Erikson’ın gelişim kuramına paralel olarak Marcia’ya göre de ancak kimlik başarıldığında birey kendi içinde bir bütünlük hissi yaşar; kapasite, sınırlılıkları ve eksikliklerinin farkına varır ve durağan bir ben tanımına sahip olarak kendisini belli seçeneklere adar. Bu konuda yapılan ampirik çalışmalar prososyal davranışlar ile kimlik kargaşası arasında olumsuz, başarı ile olumlu (Hardy ve Kisling, 2006); otoriter ebeveyn tutumları ile bağımlı kimlik, izin verici aile tutumları ile kimlik kargaşası arasında (Çakır ve Aydın, 2005), bağımlı kimlikle somut düşünce ve düşük zeka arasında (Alberts ve Meyer, 1998), uyumlu sosyal ve bilişsel etkileşim tarzları ile daha ileri düzeyde kimlik statüleri arasında (Slugoski, Marcia ve Koopman, 1984), kimlik statüsü ile yakınlık (Fitch ve Adams, 1983), kendine güven ve öz saygı arasında (Marcia, 1967) olumlu ilişkiler olduğunu saptamışlardır. Benzer şekilde Berzonsky ve Adams (1999) ve Marcia’nın (1993) çalışmaları kimlik arayışı statüsündeki bireylerin gerek sosyal, gerek psikolojik ve gerekse bilişsel olarak işlevsellik düzeylerinin başarı statüsündeki bireylerinkinden daha düşük olduğunu göstermiştir.

Bu güçlü teorik ve ampirik desteğe rağmen son yıllarda Erikson’ın gelişim kuramı ve özellikle kimlik gelişimine ilişkin açıklamaları kuramın daha çok modern batı toplumu için geçerli olduğu, özellikle son çeyrek yüzyılda oluşan postmodern değişim sürecindeki toplumlar için betimleyici niteliğini kaybettiği sayılılarıyla eleştiriye maruz kalmıştır. Postmodernizm herkesin üzerinde ortak anlaştığı kesin bir tanımlanmayan muğlak bir kavram olsa da, Kvale (1992) postmodernist toplumu modern toplumdan ayıran 3 temel farktan söz eder. İlk olarak postmodernizm sanat, mimari ve edebi değerlerin vurgulandığı kültürel bir değişime sahiptir. İkinci olarak postmodernizm hızlı teknolojik değişimler ve artan seçeneklerden oluşur. Son olarak postmodernizm nesnel ve doğrudan gözlemlenebilen mutlak gerçeği reddederek ortama bağlı, dinamik ve değişken bir düşünce tarzından oluşan bir epistemolojiye sahiptir.

Erikson’a göre kimlik bireyin kısmen bilinçli ancak büyük oranda bilinçsiz olarak topluma katkıları ve bir birey olarak kim olduğuna ilişkin ‘durağan ve bütünlük’ hissinden oluşur. Bu yüzden kimlik süreklilik, bütünlük ve bireysellik içerir. Ancak bu tür fonksiyonel bir oluşum belli bir kültürel bağlam içinde gerçekleşir ve içsel güçler kadar bireyin içinde yaşadığı kültürün kendine has güçleri tarafından da şekillenir ve yön alır. Bu yüzden aynı kültür içindeki benzerlik ve birliktelik algısı kimlik oluşumunu destekler (Akça, 2005). Güvenç (2000) modern döneme ait kimliği “topluluğu oluşturan bireylerin ortak tasa ve kıvançları paylaşmak olgusu” (sayfa 353) olarak tanımlar. Bu durumda, eğer birey diğerlerince paylaşılan ortak bir değerler bütünü hissedemezse yalıtılmış, amaçsız ve yetersiz kalır. Nitekim, araştırmacılar farklı kültürlerdeki bireylerin farklı benlik anlayışları geliştirdiklerini göstermektedir (e.g., Geertz, 1984).

Erikson'ın kimlik gelişiminin içinde yaşanan topluma göre şekillendiği sayılı ve postmodern anlayışın getirdiği değişimler göz önünde tutularak Erikson'ın görüşleri doğrultusunda postmodern bir kimlik gelişimi açıklanmaya çalışıldığında iki önemli güçle karşılaşıldığı görülür. İlk olarak eğer kimlik farklı kültürel güçlerin etkisi ve bireyin bu güçlere ilişkin rollerle özdeşleşmesi sonucu oluşmakta ise postmodern toplumun bireye sunduğu ortak sosyolojik güç yoksunluğuna rağmen Erikson'ın bahsettiği evrensel ve homojen, durağan bir yapıdan söz etmek mümkün müdür?

Modern toplumun ulus devlet anlayışında aynı kültür içindeki farklılıklar tek bir devlet anlayışı içinde eritilerek tek bir kimliğe dönüştürülmesi söz konusudur (Aydın, 1998; Duman, 2007; Öncü ve Weyland, 2005). Buna karşılık postmodern düşünce küresel normlarla ulusal normların çatışmasına ve kimliklerin yeniden oluşuma zorlanmasına neden olmaktadır (Duman, 2007). Nitekim küreselleşmenin sonucunda değer, pratik ve anlayış tarzları belli toplumlara özgü olmanın ötesine geçmiş, kimlik gelişimi bireyin içinde doğup büyüdüğü kültürün etkilerinin ötesinde deniz ve kıtalarla sınırsız, diğer ülkelerin kültürel öğelerini de içeren 'global' bir ortam içerisinde oluşmak zorunda kalmıştır. Bu anlamda kimlik gelişimi içinde bulunulan kültürün ötesinde 20. yüzyılın ortak etkileri (demokrasi, küresel ısınmanın beraberinde getirdiği ekolojik farkındalık, bilgisayar ve uzay teknolojisinin etkileri) gibi pek çok global etkilere maruz kalmaktadır (Hoare, 1991). Benzer görüşleri paylaşan Rattansi ve Phonix (1997, 2005) özellikle postmodern çağın getirdiği hızlı sosyal, ekonomik ve kültürel değişimler çerçevesinde bireyin oturmuş ve durağan bir kimlik oluşturmasının zorluğuna değinmekte, küreselleşme süreci içerisinde kültürel güçlerin hızlı değişimiyle birlikte ortaya çıkan belirsizliklerin etkilerinin bireyin ilerideki yaşamı için temel oluşturacak güçlü, durağan ve sürekli bir kimlik oluşturmasını engelleyeceğini önermektedir. Bu hızlı değişimin yanında gerek küreselleşme sonucu her tür bilgiye ulaşılabilme fırsatı gerekse medyanın beslediği devlete ve sosyal kurumlara karşı şüphecilik (Smith, 1994) bireyin kimlik gelişiminde rol oynayan geleneksel değer sistemlerini yıkarak Erikson'ın betimlediği güçlü ve durağan bir kimlik duygusunun oluşmasını zorlaştırılmaktadır (Berzonsky, 2005).

Erikson'ın kuramını postmodern kimliğe uyarlama çabasında karşımıza çıkan ikinci bir güçlük ise postmodernizmin epistemolojik anlayışındaki değişimlere bağlı olarak, değişen ve kendi içinde gelir-geçer doğruları, ideolojik değerleri ve benzerlikleri olmayan kültürel bir yapı içerisinde sözü edilen kimlik gelişiminin sağlanıp sağlanamayacağına ilişkindir. Modern çağın kesin ve kanıtlanabilir doğrularının yerini Postmodernizmde bilenin bakış açısına göre değişen, içeriğe bağlı, bireyin değer ve yaşantılarına göre anlam kazanan muğlak olasılıklar almıştır (Özkırımlı, 1999). Yine, modern çağın milliyetçilik duygularının yerini insancıl yaklaşım olarak lezbiyen ve homoseksüel gibi

azınlıkların haklarına ilişkin farkındalık, feminizm, ırkçılık karşıtı ve çevreyi korumaya yönelik küresel sosyal hareketlilikleri içeren toplumsal dönüşüm süreci başlamıştır (Keyman, 1995; Serdar, 2001). Böylece, modern çağda kimlik gelişimini destekleyici sınıf, cinsiyet ve milliyete ilişkin özdeşim süreçlerinden oluşan kimlik araçları (Yılmaz, 1995) ve modern çağın kimlik referansı olan "ulusal sınırlar" (Aydın, 1998) yitirilmiş ve küreselleşme sonucu ortak bir kültüre ait olmanın getirdiği "kimlik seçeneksizliği" (Duman, 2007) krize dönüşmüştür. Bu yüzden postmodern kimlik parçalanmış, dinamik, ortama bağlı, relatif ve akıcı olarak tanımlanmaktadır (Özkırımlı, 1999; Rattansi ve Phonix, 2005).

Postmodern anlayışın bireyi modern çağın kimlik gelişimini destekleyici referanslarından mahrum ederek kimlik oluşumunu zedeleyeceği düşüncesine ilişkin bu yaygın kuramsal anlayışa karşılık bu görüşleri destekleyecek herhangi bir ampirik çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı postmodern anlayışın getirdiği hızlı değişimin kimlik gelişim sürecini değiştirdiği ve Erikson'ın kuramında söz edilen bütünlük ve süreklilik duygusu taşıyan kişisel kimlik kavramının geçersiz olduğu sayılısını ampirik olarak test etmektir. Eğer postmodern değişim kimlik gelişimine karşı bir güçlük oluşturuyorsa postmodern ve modern değerlere sahip bireylerin kimlik statü düzeylerinin farklılaşması gerekir. Geçmiş çalışmalar bireysel bağımsızlık ve gelişimi desteklemeyen ebeveyn davranışlarının bireyin prososyal değerlere nazaran daha sıklıkla parasal ve materyalist değerleri benimsemesine neden olduğunu belirtmektedir (Kasser ve Ryan, 1993). Benzer şekilde materyalizm düşük öz saygı (Richins ve Dawson, 1992) ve boyun eğici davranışlarla (Flouri, 2001) ilişkilendirilmiştir. Bu bulgular ışığında, bu çalışmada modern değerleri temsil eden materyalist değerlerin (bkzn. Ingehart, 1990) bağımlı kimlikstatüsü ile ilişkili olması, postmodern değerlerin ise kimlik kargaşası ya da kimlik arayışı ile ilişkili olması beklenmelidir. Ancak, Erikson'ın kuramının halen geçerliliğini koruduğu olasılığı ise ya farklı değerlere sahip bireylerin kimlik statüleri arasında farklılıkların olmaması ya da başarıya ulaşmış bireylerin yeni olasılıklara daha açık olmasına bağlı olarak postmodern değişimin etkilerinden daha çok etkilenmiş olmaları beklentisiyle postmodern değerler ile başarı arasında olumsuz değil tam aksine olumlu bir ilişkinin olması beklentisini doğurmaktadır.

Bu çalışmanın diğer bir amacı kimlik statülerinin ve postmodern değerlerin yaşam doyumunu yordama güçlerinin test edilmesidir. Waterman (2007) kimlik gelişiminin bireyin psikolojik işlevselliğinin farklı boyutlarını etkileyen önemli bir kavram olduğunu ortaya koyan güçlü yazın alanına karşılık (bakınız Marcia, Waterman, Matteson, Archer ve Orlofsky, 1993) kimlik gelişim düzeyleri ile iyilik hali arasındaki ilişkinin henüz çalışılmamış oluşunun şaşırtıcı olduğuna değinmektedir. Nitekim bu konuda yapılan sınırlı sayıdaki çalışma üst düzey kimlik statüleri ile iyilik hali ve yaşam doyumunu arasında manidar ilişkiler olduğunu ortaya

koymaktadır (örn., Hofer, Kärtner, Chasiotis, Busch ve Kiessling, 2007; Waterman, 2007). Yaşam doyumunu belirleyici faktörlerin kuramsal ve pratik önemini korumasına karşılık yaşam doyumunu belirleyici olarak görülebilecek bu kavram ile ilişkisin ele alındığı çalışmaların sınırlı olması ve bu konunun ülkemizde hiç çalışılmamış olması nedeniyle bu çalışmanın ikinci amacı kimlik statülerinin yaşam doyumunu belirleme gücünün test edilmesidir. Son olarak, postmodern değerlerin mutlak gerçeği yadsıması ve bireyin kimlik gelişimini destekleyici sosyal araçlardan yoksun bırakmasının bireyin yaşamında hissettiği güven ve belirlilik durumunu azaltarak yaşam doyumunu olumsuz yönde etkilemesi beklenmektedir. Bu yüzden bu çalışmada postmodern değerlerin yaşam doyumunu yordama gücü de test edilmiştir.

Özetle bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

- Postmodern, modern ve her iki değerleri bir den benimseyen bireylerin kimlik statü düzeyleri arasında farklılıklar var mıdır?
- Farklı kimlik statüleri ve post modern değerlerin yaşam doyumunu yordama gücü nedir?

YÖNTEM

Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 1., 2. ve 3. sınıf öğrencilerinden araştırmaya katılmaya gönüllü olan toplam 232 (104 birinci sınıf, 88 ikinci sınıf ve 37 üçüncü sınıf) öğrenciden oluşmaktadır. Örneklemin %43'ü kız (100) ve %57'si erkek (132) öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaşları 17 ila 25 arasında değişmekte iken büyük çoğunluğu (%73) 18 ila 20 yaş arasında yer almaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin sosyoekonomik durumları ölçülmemiştir, ancak devam ettikleri okul ve fakültenin genel profiline paralel olarak büyük bir çoğunluğunun ekonomik durumunun alt ya da orta alt sosyo ekonomik düzeyinde olduğu tahmin edilebilir.

Veri Toplama Araçları

Materyalist ve Post Materyalist Değerler: Bu çalışmada postmodern ve modern değerleri belirlemek amacıyla Inglehart'ın (1990) postmodern ve modern toplumları ayırmak amacıyla geliştirdiği index kullanılmıştır. Inglehart'ın ölçeği bireylere 12 farklı amaç sunarak (örn., ülkede düzen sağlanması, fikirlerin paradan daha önemli olduğu bir topluma doğru ilerleme vb.) bu amaçların önemine göre sıralanmasını gerektirir. Bu sorular eşit sayıda materyalist ve post materyalist amaçlardan oluşan 3 farklı grup halinde katılımcılara verilir ve katılımcıların kendileri için en önemli ilk ve ikinci amacı belirtmeleri istenir. Birinci ve ikinci seçimleri materyalist değerler olan bireyler materyalist, post materyalist değer-

lere öncelik veren bireyler ise post materyalist olarak tanımlanır. Birinci ve ikinci seçimlerinde hem materyalist, hem de post materyalist değerlere sahip bireyler ise her iki değere de sahip olarak nitelendirilir.

Inglehart'a göre materyalist değerlere sahip bireyler güven, istikrarlı bir ekonomi, güçlü bir savunma gücü ve ekonomik olarak güçlü olmayı önemserken, post materyalist bireyler yaşamlarında düşünce özgürlüğü, çevresel farkındalık, kendini gerçekleştirme gibi yaşam kalitesini belirleyici unsurlara öncelik vermektedirler. Bu çalışmada örneklemin %3,5'u post materyalist, %33'ü materyalist değerlere sahipken örneklemin büyük bir bölümünün hem post materyalist, hem materyalist değerlere sahip oldukları saptanmıştır. Bu ölçek gerek yurt dışında (örn., Curry, ve O'Connell, 2000) gerekse ülkemizde (örn., Gökşen, Adaman ve Zenginobuz, 2002) daha önceki yapılan çalışmalarda kullanılmıştır. Bu çalışmada materyalist değerlere ilişkin maddelerin iç tutarlılık katsayıları .72, ve post materyalist değerlere ilişkin maddelerin iç tutarlılık katsayıları .74 olarak bulunmuştur.

Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüleri Ölçeği (EOM-EIS): Katılımcıların kimlik statüleri Marcia (1966) tarafından geliştirilen Bennion ve Adams (1986) tarafından gözden geçirilerek hazırlanan ve Türkçe uyarlaması Oskay (1998) tarafından yapılan Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüleri ölçeği ile ölçülmüştür. 64 maddelik bu ölçek 4 alt boyuta sahip olup, Marcia'nın tanımladığı 4 farklı kimlik statüsünü ayırır: Başarılı kimlik, kimlik arayışı, bağımlı kimlikve kimlik kargaşası. Ölçek 6'lı Likert tipi ölçek olup, katılımcılardan ölçekte belirtilen her bir maddenin kendileri için ne kadar geçerli olduğunu belirtmeleri istenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin başarılı kimlik, kimlik arayışı, bağımlı kimlikve kimlik kargaşası alt boyutlarına ilişkin içtutarlılık katsayıları sırasıyla .80, .77, .88 ve .67 olarak hesaplanmıştır.

Yaşam Doyumu: Bu çalışmada bireylerin hayattan aldıkları doyum düzeyini belirlemek amacıyla orjinal olarak Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Köker (1991) tarafından yapılan Yaşam Doyumu Ölçeği (SWLS) kullanılmıştır. SWLS, bireyin yaşamının kalitesine ilişkin algılarını değerlendirerek yaşamından ne kadar doyum aldıklarını belirleyen 5 sorudan oluşan bir Likert ölçeğidir. Her madde 1-7 arasında puan almaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde yaşam doyumunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

İşlem

Bu çalışmada öğrencilere çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı, dürüst cevap vermelerinin önemi ve çalışmadan istedikleri zaman geri çekilebileceklerine ilişkin bilgi verildikten sonra istekli öğrencilere ilgili ölçekler sunulmuştur. Ölçekleri tamamlayan öğrencilere teşekkür edilmiş ve arzu edenlerin çalışma-

nın bitimini takiben çalışmanın amaçları ve bulguları hakkında bilgi alabilecekleri belirtilmiştir. Veriler SPSS 12 kullanılarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

İstatistiksel analizin ilk aşamasında çalışmanın değişkenleri arasındaki korelasyonlar hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 1’de belirtilmiştir. Analizin ikinci aşamasında post materyalist, materyalist ve her iki değere sahip bireylerin kimlik statüleri arasında farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır ve gruplara ait aritmetik ortalama ve standard sapma değerleri ve analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Son olarak gerek kimlik statülerinin gerekse post materyalist ve materyalist değerlerin yaşam doyum düzeyini yordama gücünü belirlemek amacıyla aşamalı regresyon analizi kullanılmıştır. Bu analize ilişkin sonuçlar Tablo 4’de verilmiştir. Araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizini sonuçlarına göre yaşam doyumunu ile başarı kimlik arasında olumlu yönde, kimlik arayışı ve kimlik kargaşası ile ise olumsuz ilişkiler elde edilmiştir. Birbirleriyle olumlu yönde anlamlı ilişkiler gösteren Kimlik kargaşası, kimlik arayışı ve bağımlı kimlik statüleri arasında olumlu yönde anlamlı ilişki gözlenirken, başarılı kimlik hem kimlik kargaşası hem de kimlik arayışı statüleri ile olumsuz ilişkilere sahiptir.

Tablo 1. Kimlik Statüleri, Yaşam Doyumu ve Değerler Arasındaki Korelasyonlar, Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	Başarılı kimlik	Kimlik arayışı	Bağımlı kimlik	Kimlik kargaşası	Yaşam doyumunu	$\bar{X}$	ss
Başarılı kimlik	-					4.253	.631
Kimlik arayışı	-.322**	-				2.972	.600
Bağımlı kimlik	-.177	.274**	-			2.306	.694
Kimlik kargaşası	-.431**	.506**	.439**	-		2.804	.496
Yaşam doyumunu	.344**	-.286**	.042	-.236**	-	4.256	1.24

**p<.001

Post materyalist, materyalist ve her iki değere sahip bireylerin kimlik statülerinde farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre kimlik statülerinden kimlik kargaşası, bağımlı kimlik ve başarılı kimlik açısından farklılıklar olduğu gözlenmiştir (Tablo 2). Farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testine göre materyalist değere sahip bireyler her iki değere de sahip karışık gruptaki bireylere kıyasla daha fazla kimlik kargaşası ve bağımlı kimlik ve daha az

başarı statülerine sahiptirler (materyalist değere sahip bireyler için sırasıyla $\bar{X} = 2,94$, $SS = .370$; $\bar{X} = 2,48$, $SS = .615$ ve $\bar{X} = 4,00$, $SS = .529$ ve karışık gruptaki bireyler için sırasıyla $\bar{X} = 2,73$, $SS = .543$; $\bar{X} = 2,23$, $SS = .709$ ve $\bar{X} = 4,37$, $SS = .652$). Post materyalist değere sahip bireylerle materyalist değere sahip bireylerin kimlik statüleri arasında farklılıklar bulunmamıştır.

Tablo 2. Post materyalist, Materyalist ve Karışık Değerlere Göre Kimlik Statülerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Değişkenler	Postmodern			Modern			Karışık			Toplam		
	n	$\bar{X}$	ss	n	$\bar{X}$	ss	n	$\bar{X}$	ss	n	$\bar{X}$	ss
Kimlik kargaşası	8	2.694	.402	77	2.946	.370	147	2.734	.402	232	2.804	.496
Bağımlı kimlik	8	1.881	.816	77	2.486	.615	147	1.881	.816	232	2.306	.694
Kimlik arayışı	8	2.630	.615	77	3.056	.007	147	2.630	.615	232	2.972	.600
Başarılı kimlik	8	4.350	.433	77	4.008	.529	147	4.375	.652	232	4.410	.631

Tablo 3. Post materyalist, Materyalist ve Karışık Değerlere Göre Kimlik Statülerine İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kimlik kargaşası	Gruplar arası	2.381	2	1.191	4.98	.008
	Gruplar içi	54.659	229	.239		
	Toplam	57.041	231			
Bağımlı kimlik	Gruplar arası	4.625	2	2.312	4.96	.008
	Gruplar içi	106.723	229	.466		
	Toplam	111.348	231			
Kimlik arayışı	Gruplar arası	1.445	2	.722	2.01	.135
	Gruplar içi	81.916	229	.358		
	Toplam	83.361	231			
Başarılı kimlik	Gruplar arası	7.083	2	3.541	9.55	.000
	Gruplar içi	84.894	229	.371		
	Toplam	91.977	231			

Son olarak yaşam doyumunu en iyi yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizinin her bir yordayıcı değişkenin diğer değişkenlerin yarattığı varyans kontrol edildikten sonra bağımlı değişken üzerindeki etkilerini belirlemeye olanak veren basamaklı regresyon analizi kullanılmıştır. Ancak, post materyalist ve materyalist değerlerin yaşam

doyumunu yordama gücünü ayrı ayrı belirlemek amacıyla dummy kodlama yapılmıştır. Regresyon sonuçlarına göre yaşam doyumunu en iyi yordayan değişkenler sırasıyla başarılı kimlik, kimlik arayışı, post materyalist değerler ve bağımlı kimlik statüsüdür. Sonuçlar Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Yaşam Doyumunu Yordayan Değişkenler

Değişkenler	R	R ²	R ² Değişimi	Yordama Hatası	F	Beta	P
Başarılı kimlik	.344	.118	.118	1.1698	30.884	.294	.000
Kimlik arayışı	.391	.153	.034	1.1495	20.607	-.248	.000
Postmateryalist değerler	.436	.190	.038	1.1261	17.849	-.183	.000
Bağımlı kimlik	.457	.209	.018	1.1157	14.954	.142	.000

TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı değişen ve postmodernleşen yeni dünya anlayışı içinde büyüyen gençlerin kimlik oluşturma süreçlerinde problem yaşayıp yaşamadıklarını test etmek ve post modern değerler ve kimlik statüleri ile yaşam doymu arasındaki ilişkinin irdelenmesidir. Çalışmada Marcia'nın (1966, 1967, 1993) kavramlaştırmasına paralel olarak başarılı kimlik ile kimlik arayışı ve bağımlı kimlik statüleri arasında olumsuz yönde ve başarılı kimlik ile yaşam doymu arasında olumlu yönde ilişkiler tespit edilmiştir. Ayrıca, çalışmada post modern değerleri benimseyen bireyler ile modern değerleri benimseyen bireylerin kimlik statüleri arasında farklılıklar olmadı, ancak her iki değerleri de benimseyen bireylerin sadece modern değerleri benimseyen bireylerden daha üst düzey kimlik statülerine sahip oldukları bulunmuştur. Bu bulgular Erikson (1959, 1963, 1968) ve Marcia'nın (1966, 1967, 1993) kimlik gelişimine ilişkin açıklamalarını destekleyici yönde olup, bireyin kimlik statülerini belirlemede post modern değerlerin modern değerlerin ötesinde olumsuz etkilerinin olmadığını göstermektedir. Erikson'un kuramının test edildiği geçmiş çalışmalara paralel olarak bu çalışmada da başarılı kimlik ile kimlik kargaşası ve kimlik arayışı arasında olumsuz yönde ilişkiler saptanmış, başarılı kimliğin yaşam doymunu olumlu yönde yordadığı görülmüştür.

Bu sonuçlar Rattansi ve diğerlerinin (1997, 2005) postmodern çağın mutlak bilgiye dayanmayan epistemolojik anlayışı, hızlı teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin gencin kimlik gelişiminde temel oluşturacak ortak sosyolojik ve tarihsel güçlerin oluşmasını engelleyerek kırılğan, çok yönlü, dinamik ve değişken bir kimlik oluşumuna neden oldukları ve bu yüzden Erikson'un kuramının postmodern bir yaşam tarzı içerisinde geçerliliğini kaybettiği sayılımsını destekler nitelikte değildir. Bu çalışmanın bulguları tam aksine, modern değerlere sahip bireylerin her iki değerleri de içselleştirebilen bireylere kıyasla daha alt statülerde kimlik düzeylerine sahip olduklarını göstermiştir. Bu bulgular

Inglehart'ın savunduğu gibi postmodern değerlerin daha çok kendini gerçekleştirme, eşitlik ve humanist bir anlayış içerdiği ve bu tür bir anlayışında üst düzey kimlik gelişimiyle daha alakalı olduğu görüşüyle paraleldir. Bu sonuçlar aynı zamanda modern değerlerle özdeşen materyalist değerlerle düşük öz saygı, boyun eğici davranışlar gibi kimlik gelişimiyle olumsuz korelasyonlara sahip değişkenler ve genellikle bu tür olumsuz kendilik algılarının oluşumuna temel hazırlayan olumsuz ebeveyn davranışlarıyla ilişkiler belirten çalışmalarla (Flouri, 2001; Kasser ve Ryan, 1993; Richins ve Dawson, 1992) tutarlıdır. Postmodern değerler benimseyen bireyler ile modern değerleri benimseyen bireylerin kimlik statü düzeyleri arasında farklılıklar bulunmamasının nedeni örneklemdaki bireylerin çok azının postmodern değerleri benimsemesine dayalı olarak istatistiksel olarak anlamlı değere ulaşması için örneklem sayısının yetersiz olması olabilir. Ancak, her iki değeri de benimseyen bireylerin modern değerleri benimseyen bireylerden daha üst düzeyde kimlik statülerine sahip olmaları bulguların postmodern değerlerin kimlik gelişimini önleyici olmadığı şeklindeki yorumunu destekleyici niteliktedir.

Dikkate değer bir başka nokta bu çalışmanın yöntemindeki sınırlılıklardan dolayı ortaya çıkan örüntüler hakkında yapılabilecek yorumların sınırlı olması gerektiğidir. Sadece modern değerlere kıyasla her iki değerlere birden sahip bireylerin daha yüksek kimlik statülerine sahip olmaları postmodern anlayışın humanistik değerlerin benimsenmesini kolaylaştırıcı nitelik taşıdığı ve bu tür bir anlayışın hakim olduğu üst düzey kimlik statülerinin gelişimine katkıda bulunduğu şeklinde yorumlanabileceği gibi, sadece kimlik gelişiminde başarılı olmuş bireylerin postmodern anlayışın sunduğu epistemolojik anlayışı benimseyerek daha hoşgörülü, demokratik ve insancıl değerleri benimsedikleri şeklinde de değerlendirilebilir.

Bu çalışmanın bulguları her ne kadar post modern değerlerin kimlik gelişimine olumsuz etkileri olmadığını önermekteyse de post modern değerlerin yaşam doymunu olumsuz yönde yordadığı görülmüştür. Bu sonuçların önemli bir nedeni post modern değerlere sahip bireylerin çoğunluğu modern değerlere sahip bir toplumda yaşamalarından dolayı amaç, beklenti ve ideallerini gerçekleştirememelerinden olabileceği gibi, içinde yaşadığımız dünyanın çevre kirliliği, azınlık hakları, barış, eşitlik ve özgürlük gibi önemli ancak halen çözüm bekleyen sorunlarına karşı daha hassas olmalarından da kaynaklanabilir. Bu çalışmanın kapsamı bu konu hakkında kesin yoruma el vermemekte, ancak insanın psikolojik sağlığının önemli bir belirleyicisi olan yaşam doymu ile post modern değerler arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik çalışmaların önemini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın bulguları yazın alanında tanımlanan yaşam doymu ile kimlik statüleri arasındaki ilişkileri büyük oranda desteklemekte, ancak kültürel farklılıkları

ortaya koyarak katkıda bulunmaktadır. Çalışmanın başarılı kimlik ile kimlik kargaşası ve kimlik arayışı arasındaki olumsuz korelasyon ve başarılı kimlik dışındaki kimlik statüleri arasındaki olumlu korelasyonlara ait bulguları gerek Marcia'nın (1966,67) öncü çalışmaları gerekse günümüzde yapılan çalışmaların (Hofer ve ark., 2007) kimlik statüleri arasındaki ilişkilere ilişkin örüntüleri destekler niteliktedir. Benzer şekilde bu çalışmada elde edilen başarılı kimliğin yaşam doyumunu olumlu yönde, kimlik arayışı statüsünün ise olumsuz yönde yordadığına ilişkin bulgular geçmiş çalışmalarda elde edilen bulgularla uyumaktadır (örn., Hofer ve ark., 2007; Waterman, 2007). Buna karşılık, bu çalışmada geçmiş çalışmalarda elde edilen bağımlı kimlik ile yaşam doyumunu arasında gözlenen olumsuz ilişkiyle çelişkili olarak bağımlı kimlik statüsünün yaşam doyumunu olumlu yönde yordadığı bulunmuştur. Her ne kadar tüm kuramcılar desteklemese de pek çok çalışma Türk toplumunun genellikle kolektivist olduğunu göstermektedir (Diener ve Diener, 1985; Hofstede, 1991; Suh, Diener, Oishi ve Triandis, 1998; Akt., Yetim, 2002). Aynı zamanda, Rego ve Cunha (2009) kolektivist toplumda kolektivist bireylerin daha mutlu olduğunu göstermiştir. Bağımlı kimlik ve kolektivizmin kimliğin başkalarının kimlikleri üzerine kurulumu ortak özelliğinde birleştiği gerçeği ışığında Türk toplumunun geleneksel ve kolektivist yapısı çerçevesinde bağımlı kimlik geliştiren bireylerin yaşam doyum düzeylerinin yüksek olması da anlaşılabilir görülmektedir. Ancak çalışmanın bulgularının genellenebilirliğin örneklemin genellikle alt ve orta sosyoekonomik gelir düzeyinden gelen üniversite öğrencilerin oluşturduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Üniversite gerek sağladığı farklı bakış açıları ile gerekse ülkemiz koşullarında bireye hali hazırda mesleki bir kimlik sunarak kimlik oluşumunda destekleyici nitelik taşıması açısından çalışmanın örneklemini üniversiteye devam etmeyen genç yetişkin grubundan ayırtmaktadır. Gelecekte yapılacak gerek üniversitenin kimlik üzerindeki etkilerini inceleyen, gerekse üniversite yaşantısının postmodern yaşam tarzı ile kimlik gelişimi arasındaki ilişkiye etkisini ayırtıran ve bu etki üzerinde sosyoekonomik ve kültürel öğelerin etkilerini belirleyen çalışmalar yararlı olacaktır.

Bu çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise bu çalışmada kullanılan yöntemin kimlik gelişimi gibi ortama duyarlı bir kavramın tam olarak anlaşılmasına olanak verecek derinliğe sahip olmayabileceğine ilişkindir. Her ne kadar bu çalışmada son yıllarda postmodernizmin kimlik gelişimine etkilerine ilişkin teorik tartışmaların dışına çıkılarak bu tartışmalara ampirik bir çalışmayla yön verilmiş olsa da, bu çalışmanın daha çok bir giriş çalışması olarak nitelendirilmesi ve gelecekte kimlik kavramının ve postmodernizmin zengin yapısını basitleştirmeksizin ele almayı sağlayan daha karmaşık nitel yöntemlerin kullanıldığı çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Özetle bu çalışma postmodern değerlerin kimlik oluşumu ve yaşam doyumuyla ilişkilerini inceleyen bir

başlangıç çalışması olarak literature yeni bilimsel soruların oluşmasına neden olarak katkıda bulunmaktadır. Bu sorular arasında Türk insanının postmodern ve modern değerleri benimsemeleri açısından gelişimsel, ekonomik, dini ve eğitimsel farklılıkların olup olmadığı, bu farklılıkların yaşam doyumunu ile postmodern değerler arasındaki ilişkiye etki edip etmediği, postmodern değerlerin kimlik oluşumuna etkisinin yukarıda sıralanan değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği ve günümüzde önemine ilişkin farkındalığı gittikçe artan ve üst düzey düşünmeyi destekleyen yapılandırıcılık ve yansıtıcı düşünceyi destekleyen eğitim programlarının postmodern değerlerin benimsenmesini kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı gibi pek çok önemli soru yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- Adams, G. R., Berzonsky, M. D. ve Keating, L. (2006). Psychological resources in first-year university students: The role of identity processes and social relationship. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(1), 81-91.
- Adams, G. R., Gulotta, T. P. ve Montemayor, R. (1992). *Adolescent identity formation: Advances in adolescent development*. London: Sage.
- Akça, G. (2005). Modernden postmoderne kültür ve kimlik. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 232-256.
- Alberts, C. ve Meyer, J.C. (1998). The relationship between Marcia's ego identity statuses and selected personality variables in an African context. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 20, 277-288.
- An, J. S. ve Cooney, T. M. (2006). Psychological well-being in mid to late life: The role of generativity development and parent-child relationships across the lifespan. *International Journal of Behavioral Development*, 30, 410-421.
- Aydın, S. (1998). Kimlik sorunu, ulusallık ve Türk kimliği. Ankara: Öteki Yayınları.
- Bennion, L. D. ve Adams, G. R. (1986). A revision of the extended version of the objective measure for ego identity status: An identity instrument for use with late adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 1, 183-197.
- Berzonsky, M. D. (2005). Ego identity: A personal standpoint in a postmodern world. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 5 (2), 125-136.
- Berzonsky, M.D., ve Adams, G.R. (1999). Reevaluating the identity status paradigm: still useful after 35 years. *Developmental Review*, 19, 557-590.
- Cakır, S. G., ve Aydın, G. (2005). Parental attitudes and ego identity status of Turkish adolescents. *Adolescence*, 40, 847-859.

- Crawford, T. N, Cohen, P., Johnson, J.G., Sneed, J. R. ve Brook, J. S. (2004). The course and psychosocial correlates of personality disorder symptoms in adolescence: Erikson's developmental theory revisited. *Journal of Youth and Adolescence*, 33, 373.
- Curry, P. ve O'Connell, M. F. (2000). Post-materialist values and political preference. Some unlikely findings from Northern Ireland. *European Journal of Political Research*, 37, 19-30.
- Drapeau, M. (2004). An exploratory study of the wishes and fears of pedophiles - An Eriksonian perspective. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 6, 37-43.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Duman, M. Z. (2007). Modernden post-moderne geçişte kimlik tartışmaları ve çokkültürlülük. *Uluslararası İlişkiler*, 4 (13), 3-24.
- Erikson, E. H. (1959). Identity and the life cycle: Selected papers. *Psychological Issues*, 1, 1-171
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Penguin.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton.
- Fitch, S. A. ve Adams, G. R. (1983). Ego identity and intimacy status: Replication and extension. *Developmental Psychology*, 19, 839-845.
- Flouri, E. (2001). The role of family togetherness and right-wing attitudes in adolescent materialism. *Journal of Socio Economics*, 5, 258-276.
- Fowler, J. W. ve Dell, M. L. (2004). Stages of faith and identity: Birth to teens. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 13, 17-33.
- Geertz, C. (1984). From the native's point of view. In Shweder, R., LeVine R. (Eds.), *Culture Theory* (pp. 123-136). Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Goebel, B. L. ve Boeck, B. E. (1987). Ego integrity and fear of death: A comparison of institutionalized and independently living older adults. *Death Studies*, 11, 193-204.
- Gökşen, F., Adaman, F. ve Zenginobuz, E. Ü. (2002). On environmental concern, willingness to pay, and Post-materialist values: Evidence from İstanbul. *Environment and Behaviour*, 34, 2-24.
- Hardy, S. A. ve Kisling, J. W. (2006). Identity statuses and prosocial behaviors in young adulthood: A brief report. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 6, 363-369.
- Hoare, C. H. (1991). Psychosocial identity development and cultural others. *Journal of Counseling ve Development*, 70, 45-53.
- Hofer, J., Kärtner, J., Chasiotis, A., Busch, H., ve Kießling, F. (2007). Socio-cultural aspects of identity formation: The relationship between commitment and well-being in student samples from Cameroon and Germany. *Identity*, 7 (4), 265-288.
- Inglehart, R. (1990). *Culture shift*. Princeton: Princeton University Press.
- Kasser, T. ve Ryan, R. M. (1993). A dark side of American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 410-422.
- Keyman, F. (1995). Türkiye ve radikal demokrasi İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerde yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kowaz, A. M., ve Marcia, J. E. (1991). Development and validation of a measure of Eriksonian industry. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 390-397.
- Kvale, S. (1992). *Psychology and postmodernism*. London: Sage Publications.
- Lewis, T. F. (2006). Discriminating among levels of college student drinking through an eriksonian theoretical framework. *Journal of Addictions ve Offender Counseling*, 27, 28-45.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551-558.
- Marcia, J. (1967). Ego identity status: Relationship to change in self-esteem, general maladjustment, and authoritarianism. *Journal of Personality*, 35, 119-133.
- Marcia, J. E. (1993). The status of the statuses: Research review. In Marcia, J. E. Waterman, A. S. Matteson, D. R., Archer, S. L. ve Orlofsky (Eds.), *Ego Identity: A Handbook for Psychosocial Research* (pp. 22-41). New York: Springer-Verlag.
- Marcia, J. E. (2002). Identity and psychosocial development in adulthood. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 2, 7-28.
- Marcia, J. E., Hoopes, J. L., Stein, L. M., Rosenthal, D. A. ve Rauste-von Wright, M. (1989). Identity and coping in adolescence. In Luszcz, Mary A. (Ed); Nettelbeck, Ted (Ed), *Psychological Development: Perspectives Across the Life-span*. (pp. 289-318). Oxford, England: North-Holland.
- Marcia, J., Waterman, A., Matteson, D., Archer, S., ve Orlofsky, J. (1993). *Ego identity: A handbook of psychosocial research*. New York: Springer.

- Markstrom, C.A. ve Kalmanir, H.M. (2001). Linkages between the psychosocial stages of identity and intimacy and the ego strengths of fidelity and love. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 1, 179-196.
- Massie, H. ve Szajnberg, N. (2002). The relationship between mothering in infancy, childhood experience, and adult mental health: Results of the Brody prospective longitudinal study from birth to age 30. *Journal of Psycho-analysis*, 83(1), 35-55.
- Montgomery, M. J. (2005). Psychosocial intimacy and identity: From early adolescence to emerging adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 20, 346-374.
- Oskay, G. (1998). Genisletilmis objektif ego kimlik statüsü ölçeğinin (extended objective measure of ego identity status)-EOM-EIS' in Türkçeye uyarlanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(9), 17-24.
- Öncü, A. ve Weyland, P. (2005). Mekan, kültür, iktidar: Küreselleşen kentlerde yeni kimlikler. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Özkırımlı, U. (1999). Milliyetçilik kuramları. İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Peterson, B. E., Smirles, K. A. ve Wentworth, P. A. (1997). Generativity and authoritarianism: Implications for personality, political involvement and parenting. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1202-121.
- Rattansi, A. ve Phoenix, A. (1997) Rethinking youth identities: Modernist and postmodernist frameworks. in Bynner, J., Chisholm, L. and Furlong, A. (eds). *Youth, Citizenship and Social Change in a European Context*, pp. 121-150. Aldershot: Ashgate.
- Rattansi, A. ve Phoenix, A. (2005). Rethinking youth identities: Modernist and postmodernist frameworks. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 5, 97-123.
- Rego, A. ve Cunha, M. P. (2009). How individualism-collectivism orientations predict happiness in a collectivistic context. *Journal of Happiness Studies*, 10 (1), 19-35.
- Richins, M. L. ve Dawson, S. (1992). A consumer values orientation for materialism and its measurement: Scale development and validation. *Journal of Consumer Research*, 23, 312-325.
- Rotenberg, K. J., Schaut, G. B. ve O'Connor, B. (1993). The role of identity development and psychosocial intimacy in marital success. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 12, 198-217.
- Schwartz, S. J., Pantin, H., Prado, G., Sullivan, S. ve J. Szapocznik (2005). Family functioning, identity, and problem behavior in Hispanic immigrant early adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 25, 392-420.
- Serdar, Z. (2001). Postmodernizm ve öteki. (Çev. Gokce Kacmaz). İstanbul: Söylem Yayınları.
- Slugoski, B.R., Marcia, J. E. ve Koopman, R.F. (1984). Cognitive and social interactional characteristics of ego identity statuses in college males. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 646-661.
- Smith, M. B. (1994). Selfhood at risk: Postmodern perils and the perils of postmodernism. *American Psychologist*, 49, 405-411.
- Sneed, C. D. (2002). Correlates and implications for agreeableness in children. *Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 136, 59-67.
- Yetim, U. (2003). The impacts of individualism/collectivism, self-esteem, and feeling of mastery on life satisfaction among the Turkish university students and academicians. *Social Indicators Research*, 61 (3), 297-317.
- Yılmaz, A. (1995). Modernden postmodern siyasal arayışlar. Ankara: Vadi Yayınları.
- Wang, W. ve Viney, L. (1996). A cross-cultural comparison of Eriksonian psychosocial development: Chinese and Australian children. *School Psychology International*, 17, 33-48.
- Wang, W. ve Viney, L. (1997). The psychosocial development of children and adolescents in the People's Republic of China. *International Journal of Psychology*, 32(3), 139-153.
- Waterman, A. S. (2007). Doing well: The relationship of identity status to three conceptions of well-being. *Identity*, 7 (4), 289-307.

POSTMODERNIZM, IDENTITY STATUS AND LIFE SATISFACTION

Sevgi Özgüngör

Erik Erikson's theory of social development has always been an important theory in explaining social development of human. Erikson proposes that human development evolves around eight stages, the success at the each depending on the success of the previous stages' psychosocial development. At each stage ego has opportunity to gain an inborn psychological strength as well as possibility to gain a negative quality, which is the opposite end of the same continuum of ego strength. An optimal psychosocial development incorporates both positive and negative qualities; however, it is desirable to have more positive qualities. Erikson's theory has been supported around the world both through studies of children (Crawford, Cohen, Johnson, Sneed and Brook, 2004; Fowler and Dell, 2004; Kowaz and Marcia, 1991; Peterson, Smirles and Wentworth, 1997; Rotenberg, Schaut and O'Connor, 1993; Schwartz, Pantin, Prado, Sullivan and Szapocznik, 2005; Sneed, 2002; Wang and Viney, 1996; Wang and Viney, 1997) and those of adults (Adams, Berzonsky and Keating, 2006; An and Cooley, 2006; Drapeau, 2004; Fitch and Adams, 1983; Goebel and Boeck 1987; Lewis, 2006; Markstrom and Kalmanir, 2001; Massie and Szajnberg, 2002; Montgomery, 2005) and has inspired many new empirical studies. However, in recent years it has been criticized on the ground that it is inefficient in explaining human development taking place within a postmodern context (e.g., Rattensi and Phonix, 1997). Erikson proposes that one crucial stage of human development, identity development, is achieved through synthesizing different roles and possibilities available to developing individual. However, it has been argued that this task of synthesizing different possibilities becomes rather complex and somehow impossible within postmodern world since postmodern context offers no absolute truth or reality the young could use to build an identity (Berzonsky, 2005). Rather, within the postmodern perspective, concepts such as equality, feminism, gay rights or humanism suggest that there is no better way of thinking or behaving than others, each of the possibilities are equally valuable options. Therefore, postmodern is said to offer a dynamic, context depended and relative identity, which is in disagreement with the Erikson's stable and whole identity conception.

The purpose of this study was to test the assumption that within the postmodern context it is harder to develop a stable identity and therefore, Erikson's theory is not useful in explaining identity development within a postmodern context by determining whether there exist differences of the identity statuses of individuals endorsing different types of values (specifically postmodern, modern and mixed values). Also, another pur-

pose of this study was to determine the role of postmodern values and identity statuses in predicting life satisfaction of the individuals.

METHOD

Subjects

The subjects were 232 college students attending to the Department of Education in Pamukkale University, Denizli. Participation was voluntary and 100 female and 132 male students agreed to participate to the study. The ages of the participants ranged from 17 to 25, although most had ages between 18 to 20 (%73). Although no measurement was taken to assess students SES, there was no reason to suspect that students did not reflect the university's general profile, where majority of the students had low or low-middle SES.

Materials

Volunteers responded to the Life Satisfaction Scale, Extended Objective Ego Identity Statuses Scale and World Values Survey. Life Satisfaction Scale developed by Diener, Emmons, Larsen and Griffin (1985) and adapted to Turkish Köker (1991). Extended Objective Ego Identity Statuses Scale developed by Marcia (1966), revised by Bennion and Adams (1986) and adapted to Turkish by Oskay (1998). Participants' values were measured by Inglehart's world values index, where materialist values represent modern values and post materialist values represent post modern values. In this study, %3,5 of the participants were identified as post modern, %33 of the participants were identified as modern and majority of the participants had both values.

RESULTS

Descriptive statistics conducted at the first step of the analysis indicated that in agreement with Marcia's conceptualization, achievement status had a negative correlation with moratorium and diffusion, and a positive correlation with life satisfaction. ANOVA to determine if the individuals endorsing different values had also different identity statuses showed that individuals who endorsed materialist values were more likely to be at diffusion and foreclosure statuses and less likely to be at achievement status than individuals who endorsed both values ($\bar{x} = 2,94$, $SS = .370$; $\bar{x} = 2,48$, $SS = .615$ and $\bar{x} = 4,00$, $SS = .529$ for materialist group and $\bar{x} = 2,73$, $SS = .543$; $\bar{x} = 2,23$, $SS = .709$ and $\bar{x} = 4,37$, $SS = .652$ for mixed group, in order). There was no difference between post materialist and materialist groups. According to the regression analysis to determine the best predictors of life satisfaction, life satisfaction was

predicted positively by achievement status and foreclosure status, and predicted negatively by diffusion status and post modern values.

DISCUSSION

The results of this study that achievement status is negatively related to the moratorium and diffusion and positively related to life satisfaction, and the best positive predictor of life satisfaction is achievement status were in line with both Marcia and Erikson's studies and conceptualizations. This study also indicated that the both diffusion status and post modern values predicted life satisfaction in negative direction. These results taken together indicate that Erikson's psychosocial development theory stands as a valid and crucial theory in explaining social development even within the post modern context, whose values and realities are no longer as absolute and agreed-upon as modern values. The results of the study also indicate that the most advantaged individuals in terms of developing a higher level of identity status are those who endorse both values simultaneously. Perhaps, those who endorse both values simultaneously able to adjust better to the social context in Turkey, where society itself is at the process of changing from being a modern society to a postmodern society and majority of her people are endorsing both values. Also, the results of this study indicate that endorsing postmodern values is negatively related to the life satisfaction. It is possible that people with post modern values could be more sensitive to the world awaiting problems to be solved such as global warming, war, lack of equality and freedom. It is recommended to conduct new studies to determine the reasons of the findings obtained at this study.